

Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva u Zadarskoj županiji

Ivan Stipanov

Zavod za javno zdravstvo Zadar

Ključne riječi: rak debelog crijeva, nacionalni program, rano otkrivanje, Zadarska županija

Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva donesen je 2007. godine, a u Zadarskoj županiji počinje se provoditi početkom 2008. godine. Programom se želi, u što većem obuhvatu, testirati na tragove krvi u stolici osoba od 50 do 74 godina starosti, kojih je u Republici Hrvatskoj oko 1.200.000 u ukupnoj populaciji od 4.437.460, prema popisu stanovništva iz 2001. godine, kako bi se daljnjim pretragama pozitivnih osoba eventualno rano otkrio rak debelog crijeva. Cilj je programa, kako u Hrvatskoj tako i u Zadarskoj županiji, smanjiti smrtnost od ove bolesti za 15% u petogodišnjem razdoblju. Zadarska županija, prema istom popisu, ima 162.045 stanovnika, a broj osoba u navedenoj dobi je 44.580 (21.282 muškaraca i 23.298 žena).

U šestogodišnjem razdoblju od 2001.-2006. godine, broj novodijagnosticiranih bolesnika od raka debelog crijeva u Zadarskoj županiji kretao se po godinama od 81 do 110, a umrlih od 46 do 83. (Tablica 1) Do sada su pozivi na testiranje poslani osobama rođenim 1933., 1934., 1936. i 1937. Ukupno je poslano 8069 poziva.

Sav posao vezan za dio Programa koji se radi u Zavodu za javno zdravstvo Zadar, obavlja se od 12 – 14.30 sati u prostoriji gdje se prije toga obavljaju pregledi za sanitarnu knjižicu. Koordinator za Zadarsku županiju je Ivan Stipanov, dr.med. iz Službe za epidemiologiju, nakon odlaska Renate Žunić Sabalić, dr. med. na porodiljni dopust. Testiranje na okultno krvarenje i ostale pomoćne poslove obavlja tehničarka SSS zaposlena od ranije na određeno vrijeme zbog drugih poslova u epidemiološkoj službi. Isto računalo rabi se u obje svrhe. Testiranja se obavljaju ažurno, istog dana kad pristignu; odmah se potom pozitivni nalazi javljaju pacijentima i istovremeno dogovara kolonoskopija u jednom od termina koje nam bolnica unaprijed dostavi. Pregled se zakazuje najdalje za dva tjedna. Kolonoskopičara ima dovoljno; poslove vezane za Program rade izvan radnog vremena, u poslijepodnevnim satima za što dobe naknadu. Za svoj rad djelatnici Zavoda ne dobivaju naknadu. Medicinska sestra kolonoskopije prethodno se čuje telefonski sa svakim naručenim pacijentom radi dodatnih uputa o čišćenju, a mi joj pribavljamo telefonski broj. Tako se izbjegnju neželjeni problemi oko (ne)očišćenosti crijeva.

U računalni program još uvijek upisujemo podatke sa zaostatkom. Pri tome nailazimo na više zamjerki načinu na koji je sačinjena anketa, odnosno načinu upisa odgovora. Bolnica još uvijek ne upisuje svoje nalaze u program Ministarstva jer nije dobila disk, šifru i upute. Oni su za sebe izradili svoj poseban računalni program koji im olakšava rad. Zbog kašnjenja u početku primjene računalnog programa i njegovih izmjena u hod, nismo u mogućnosti sukcesivno kvalitetno raditi analize podataka, a po nekim parametrima npr. po spolu, godištim i dr. to i nije moguće zbog prethodno nagomilanih koverti razvrstanih na druge načine. Kvalitetno i točno moći će se bilo što pratiti i zaključivati tek kad se budu ažurno unosili svi podaci u računalni program.

Tjedna izvješća, sačinjena ručno, redovito se šalju u HZZJ i Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi i u Tablici 2 su navedeni preliminarni rezultati. Zahvaljujući Programu do sada je u Zadarskoj županiji identificirano je osam asimptomatskih osoba s potvrđenim karcinomom koji će biti na vrijeme liječeni. Slab odaziv pacijenata na testiranje (17,4%) može se tumačiti dijelom time što su mnoge osobe iselile iz županije; dijelom i zbog toga što neki pacijenti imaju prijavljen boravak na otoku ili na selu, a zapravo žive u Zadru pa poštari vraćaju takvu poštu, a vjerojatno se još dosta može napraviti pojačanom medijskom kampanjom, premda se i do sada javnost višekratno animirala putem radija, televizija i novina. Pozitivnih testova na okultno krvarenje ima više od očekivanog, skoro 8% (očekivano 3-4%), a velikoj većini onih koji obave kolonoskopiju, nađe se neki patološki supstrat. Od 69 kolonoskopiranih, kod osmero se našao karcinom.

Za nadati se da će se u daljnjoj provedbi Programa postići bolji odaziv pacijenata i da će se time još bolje doprinijeti smanjenju smrtnost od ove bolesti.

Tablica 1: Broj novodijagnosticiranih i umrlih od raka kolona i rektuma u Zadarskoj županiji od 2001. do 2006. godine

Godina	Novodijagnosticirani	Umrli
2001.	104	52
2002.	84	51
2003.	110	83
2004.	90	46
2005.	106	68
2006.	81	65

Izvor: Registar za rak Republike Hrvatske

Tablica 2: Rezultati provedbe Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka debelog crijeva u Zadarskoj županiji zaključno s 12.12.2008. god.

Tablica 2a

Poslanih testova	Primljeno koverti		Uzorci stolice				
			Ukupno	Neispravno	Obradeno	Pozitivno	
	Broj	%				Broj	%
8069	1401	17,4%	1308	85	1226	97	7,9%

Tablica 2b

Kolonoskopija										
Naručeno	Odustalo	Obavljeno	Ure dan nalaz	Patološki nalaz ukupno		Patološki nalaz-dijagnoza				
Broj	Broj	Broj	Broj	Broj	% od obavljenih	Ca potvrđen	Polip	Hemeroidi	Divertikli	Ostalo
89	12	69	6	63	91,3%	8	31	45	27	3 ulc.col., 1 Mb Crohn

Podaci o autoru:

Ivan Stipanov, dr. med., specijalist zdravstvene ekologije
 Zavod za javno zdravstvo Zadar,
 Kolovare 2, 23000 Zadar,
 tel. 023 300 843,
 faks 023 211 072,
 e-mail: ivanstipanov@net.hr